

Az Országos Széchényi Könyvtár külföldi kapcsolatai 1960-1962-ben.

GOMBOCZ ISTVÁN

Amióta a Könyvtár évkönyvsorozata megindult, harmadszor számolunk be külföldi vonatkozású ügyeinkről, hogy a magyar nemzeti könyvtár bekapcsolódását a könyvtárügy nemzetközi vérkeringésébe ezúton is röviden szemléltessük. Az előző évkönyvekhez hasonlóan most is több év eseményeit fogtuk össze és megtartottuk a témák eddigi csoportosítását is.

Állománygyarapítás külföldi forrásokból

Az előző években megszilárdított szervezeti keretek és a tisztultabb gyűjtőköri elvek a *Gyarapítási osztály* külföldi csoportja számára lehetővé tették, hogy a személyzeti nehézségek ellenére nagyobb lendülettel és kezdeményező erővel foglalkozzék a külföldről történő beszerzés ügyével. A hungarika irodalom, a Szovjetunió és a szomszéd népek alapvető műveinek fokozódó gyarapítási ütemét, a segédkönyvtárak nagyobbarányú fejlesztését, az újszerű és kiterjedt külföldi antikvárakció eredményeit az 1960. évi szűkebb és az 1961. évi általános felülvizsgálat megállapította. Sajnos azonban továbbra sem emelkedett jelentősen a teljes költségvetésnek gyarapításra fordítható része, akadozott a hiányfeltárás, változatlanul felmerültek még bizonytalanságok a hungarika gyűjtés határait illetően.

Az 1962. évben a külföldi beszerzés munkája tovább javult. Igen fontos segédkönyvek, könyvészeti, ideológiai, irodalmi, művészeti és művelődéstörténeti művek kerültek birtokunkba, sőt sok könyvritkaságot is sikerült beszerezni külföldről. A periodikák vonatkozásában jelentős eredmény a külföldi kurrens gyarapítás megjavítása, a retrospektív hungarika beszerzés megszervezése. A különgyűjtemények ugyancsak számos fontos külföldi eredetű kiadvánnyal gazdagodtak (pl. 60 kiadvány a külföldi *Liszt* irodalomból, *Széchenyi* Ferenc levele, *Babits* Mihály levelei, egy modern gazdaságföldrajzi világtérkép, erdélyi színlapokról 2000 mikrofilmfelvétel, stb.).

A következő oldalon táblázatot közlünk arról, hogy 1959 és 1961 között a gyarapítás miként oszlott meg az egyes beszerzési módok között. (Az arányok nagyjából azonosak maradtak 1962-ben is).

A külföldi kapcsolatok témakörébe szorosabban beletartozó és ezért bővebben tárgyalt *könyv- és folyóiratszerét* a Nemzetközi Csereszolgálat bonyolította le olyformán, hogy 55 ország közel 400 intézményével ápolt cserekapcsolatait — a csereközponti funkciók mellett — egyre inkább az OSzK gyarapításának szolgálatába igyekezett állítani. E cél elérésének egyik eszköze a szocialista országokkal

	1959		1960		1961	
	Könyvek %	Kurrens periodikák %	Könyvek %	Kurrens periodikák %	Könyvek %	Kurrens periodikák %
Vétel külföldről	4,5	11,3	4,8	17,3	5,5	14,4
Belföldről	5,1		5,0		5,8	
Külföldi csere	9,2	11,8	9,7	11,8	10,2	9,2
Köteles példány	69,8	76,7	69,4	69,2	67,5	76,1
Ajándék	11,4	0,2	11,1	1,7	11,0	0,3
Összesen	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

kötött kulturegyezményének az a nagyarányú csereforgalma volt, melynek keretében a csereosztály 3 év alatt kb. 50 000 magyar könyvet és kb. 150 000 drb. magyar periodikaszámot küldött ki saját válogatás alapján a baráti országok állami ill., nemzeti könyvtárainak Berlinton Pekingig és tőlük kb. ugyanilyen mennyiségű könyvet és folyóiratot vett át. E nagy tömegű beérkező anyagból válogatva a Gyarapítási osztály biztosította a maga számára a beszerzendő szocialista anyag egyik részét. A másik részét pedig kb. 5 000 deziderátacédula formájában rendelte meg és vette is át kb. 55% erejéig. A beszerzési arány főleg azért nem volt magasabb, mert a mi igényeink jóval meghaladták a külföld kéréseinek számát és így nagy számuknál, valamint gyakran inkurrens jellegűknél fogva súlyos feladatot hártottak a cserepartnerrekre. Az összes szocialista eredetű gyarapodás 90%-a így is csere útján érkezett a könyvtárba. Az említett 55%-os kielégítési arány 1962-ben már kb. 65%-ra emelkedett.

Ennek megfelelően a csereforgalom zöme a szocialista országokkal bonyolódott le, közöttük különösen a román, lengyel, német demokratikus, koreai és jugoszláv kapcsolatok fejlődtek. Más országok közül elsősorban a skandináv és finn kapcsolatok erősödtek, de bővült a csere az angolszász és latin országokkal is. A gyarmati uralom alól nemrég felszabadult országok közül főleg Indiával és Egyiptommal alakult ki szorosabb kapcsolatok, de afrikai országok irányában is történtek kezdeményező lépések.

A csereosztályhoz a három év során külföldről mintegy 6000 konkrét kérés intéztek, melyek nagyrészt kielégítést nyert. A 100%-os kielégítést akadályozta az, hogy a kérések jó része pontatlan bibliográfiai adatokkal érkezett, vagy régi anyagra vonatkozott. Akadályt képezett a megfelelő cserealap hiánya és a beszerzési keret alacsony volta. A *Magyar Könyvszemlélet* és az OSzK kiadványait, beleértve a *Magyar Nemzeti Bibliográfiát* és a *Folyóiratrepertóriumot*, újrendszerű nyilvántartások segítségével az osztály 200 külföldi partnernek rendszeresen küldötte ki, más kiadványokat, részben ajándékként, 400 címre. Népszerűeknek bizonyultak az *Évkönyvek*, teljesen elfogyott a nagy érdeklődést kiváltó *Magyar bibliográfiák bibliográfiája* 1956-57 c. kiadvány, hiányzott az „Új Bibliográfiai Füzetek” folytatása. Elkészült végre az OSzK kiadványainak teljes jegyzéke és hasznosnak bizonyult a magyar folyóiratok válogatott idegennyelvű jegyzéke is. Élénkült a külföldi érdeklődés a KMK és az OKT kiadványai iránt is.

Könyvforgalmi ügyek

A csereközpont munkája

A Nemzetközi Csereszolgálat az OSzK ellátásán kívül kb. 150 magyar könyvtár számára végzett rendszeres munkát. Tevékenységét e téren az 1960 elején megjelent új miniszteri utasítás szabályozta. Ennek nyomán fokozatosan fejlődött a Magyarország és a külföld között folyó kiadványcsere *országos nyilvántartásának* funkciója, melynek keretében évi összesítések készültek a Magyarország és a külföld közötti csereforgalomról a minisztérium és az Unesco számára. A kultúregyezményes csere beérkező anyagából az OSzK-n kívül elsősorban a budapesti hálózati központok részesedtek. A nemzetközi duplumcsere mindkét irányban fellendült: a Könyvelosztó anyagából kb. 5000 tétel régi, Magyarországon már felesleges könyv és folyóirat ment külföldre, onnan viszont kb. 15 000 tétel könyv és folyóirat érkezett — gyakran értékes tudományos sorozatok — melyeket 40 magyar könyvtár igényelt és kapott meg devizamentesen, hiányai pótlása céljából. Fejlődött a hivatalos kiadványok cseréje is, kb. 500 volt a havonta beérkező és az Országgyűlési Könyvtárnak átadott külföldi hivatalos kiadványok száma. A csomagközvetítés során a 3 év alatt kb. 200 ládában 15 000 külföldi megcímzett csomag érkezett és került szétosztásra belföldön. Az ellenirányban folyó közvetítés tovább csökkent.

Könyvtárközi kölcsönzés

A külföldi könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozó munkacsoport egyre fontosabb támasza lett a Magyarországon folyó tudományos kutatásnak és termelő munkának. Nem ritkán előfordul, hogy kutatóintézetek, vállalatok, stb. a könyvtárközi kölcsönzés jó és gyors szolgálatai révén ismerik meg a könyvtárat. Az OSzK bel- és külföldi híret a viszonylag szűk olvasórétegen kívül azok a kutatók, mérnökök stb. terjesztik, akik számára döntő fontosságú, hogy az általuk külföldről kért kiadványt eredetiben vagy mikrofilmen minél előbb megkaphassák.

A kölcsönzéssel foglalkozó osztály nemcsak eleget tett a ráháruló feladatoknak, hanem teljesítményeit jelentősen fokozni volt képes. 1960-tól kezdve már restanciamentesen dolgozott és tovább bővítette belföldi és külföldi kapcsolathálózatát. A személyi létszámban és a devizakeretben mutatkozó hiány némileg lassította ugyan a fejlődést, mégis a két év forgalma minden eddiginél magasabbra emelkedett: 1960-ban a 11 737 beérkezett kérésből 10 960-at (91%), az 1961-ben beérkezett 13 891 kérésből 11 098-at (79%) sikerült kielégíteni. 1962-ben 13 894 volt a megszerzett tételek száma. Elkészült a könyvtárközi kölcsönzés új rendelettervezete is. 1962-ben az osztály szocialista munkabrigádot alakított.

Külföldi könyvek országos gyarapodási jegyzéke

Ez az új nagy vállalkozás a központi katalógushoz kapcsolódóan már 1961-ben megindult, teljesen 1962-ben bontakozott ki, amikor 24 szám jelent meg összesen 74 680 bibliográfiai tétellel. Kb. 500 magyar könyvtár külföldi eredetű új beszerzéseit foglalja periodikusan megjelenő központ i jegyzékekbe, társadalomtudományi és természettudományi sorozatban. Az ETO szakrendbe csoportosított címléírásai mögött található a lelőhelyek kódjelei. A kiadvány idővel bizonyára feleslegessé fogja tenni az egyes magyar könyvtárak által kiadott gyarapodás-

jegyzékeket. Az, hogy az OSZK egyik kiadványából ma már kurrens formában meg lehet állapítani, hogy melyik külföldi könyv hol található, igen nagy fontosságú a magyar könyvtárügy és a tudományos kutatás szempontjából.

A magyar könyvtárak külföldi anyagával kapcsolatos a Központi Katalógus másik nagy eredménye: 1962-ben megjelent a *Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban* c. lelőhelyjegyzék, mely 13 000 folyóiratcím 65 000 lelőhelyét tartalmazza.

Tájékoztató szolgálat

Az Olvasószolgálati és tájékoztató osztály 1960-ban 42, 1961-ben 66, 1962-ben már 94 jelentősebb írásbeli tájékoztatást és alkalmi bibliográfiát nyújtott külföldi könyvtárak, intézmények és kutatók részére. Ezek közül csak néhány példát említünk az 1960. és 1961. évekből, előbb a témát, majd zárójelben a kérőt megnevezve: M. *Konopnicka* Magyarországon (Varsói Egyetemi Könyvtár); A hazai könyvborítékok a grafikai művészet szolgálatában (Erfurt); Svéd—magyar bibliográfia (Stockholmi királyi könyvtár); *Bolyai* János bibliográfia (Pekingi Nemzeti Könyvtár); A magyar zászló története (Csehszlovákia és G. *Pasch*, Párizs); A magyar temető jog (Hamburg); *Faulkner* művei magyar nyelven (University of North Carolina); Tadzsik irodalom magyar nyelven (Áll. Közt. Könyvtár Tadzsik SzSzsZR.); I. *Olbracht* művei Magyarországon (Csehszlovák Akad. Irod. Int., Prága); T. *Sevcenko* művei Magyarországon (Ukrán SzSzsZR.); A magyar szakszótárak könyvészete 1945—1960 (J. *Holmström*, Montreux); Magyar geneológiai adatok (N. *Oder*, Tallin); A 19—20. században Amerikában járt magyar utazók életrajza és művei (S. *Gaspar*, Texas); Ausztrálázsiai bibliográfia (J. *Ferguson*, Sydney); *Rhédey* Claudiára vonatkozó adatok (M. *Barabás*, Mont-real); A 48-as szabadságharc ausztráliai emigránsai (E. *Kunz*, Ausztrália); A moldován nép történetének magyar irodalma (Moldvai SzSzsZK); A magyar magánkönyvtárak katalógusai (E. *Egger*, Sváje); L. N. *Tolsztoj* művei Magyarországon (G. *Kandel*, Leningrád);

A *Bibliográfiai osztály* a három év alatt a varsói bibliográfiai egyezmény keretében negyedévenként illetve az NDK esetében havonta küldte ki az egyezmény szocialista partnerei részére a rájuk vonatkozó művek levonatát. A szocialista nemzeti könyvtáraktól ugyanígy rendszeresen beérkeztek az ott megjelent hungarikák címleírásai.

A *Hírlaptár* főleg a magyar hírlapanyagra vonatkozóan a következő intézmények és személyek részére adott bibliográfiai tájékoztatásokat: dr. I. *Vlahov* (Szófia); *Szent-Iványi* Béla (Berlin); G. *Farkas* (München); P. *de Mendelssohn* (London); A Román Népköztársaság Akadémiai Könyvtára (Bukarest); W. *Brodzki* (Wroclaw); *Papp* János (Tiream); Dr. *Klein* Géza (München); Kurt *Steinhauer* (Magdeburg); Herbert *Rister* (Marburg); dr. S. V. *Klima* (Prága); Muraszombati Tud. Könyvtár.

1962-ben a Hírlaptár 19 alkalommal nyújtott bibliográfiai felvilágosítást a rostocki (N. D. K.) egyetemi könyvtár és 3 alkalommal a marburgi (N. Sz. K.) Westdeutsche Bibliothek részére, továbbá a következő személyeknek ill. intézményeknek a kérdéseire válaszolt: *Urr* György (Kassa), S. *Bozian* (Seitin, Románia), R. *Schulze* (Lipce), G. *Buchsbaum* (New York), Szlovák Akadémiai Könyvtár (Pozsony), J. *Sirbut* (Arad), *Halász* Borbála (Marosvásárhely).

A különgyűjtemények közül a *Zeneműtár* volt a legaktívabb a külföldi kapcsolatok gondozása terén. Értékes gyűjteménye továbbra is vonzotta a külföldi látogatókat és igen nagy számban érkeztek felvilágosítást, bibliográfiai tájékoztatást kérő levelek is. Ezek közül csak a fontosabbak felsorolására van helyünk. A Tár értékes *Haydn* anyagával kapcsolatban tájékoztatást kaptak: J. Haydn Institut (Köln), Magistrat der Stadt Wien, The Haydn Orchestra (London), Burgenländische Landesregierung (Eisenstadt), C. H. *Sherman* (Kansas USA), dr. H. *Unverricht* (Mainz), W. Krieg Verlag (Berlin), British Museum. *Mozart* anyagáról: Bayerische Staatsbibliothek (München), E. A. *Ballin* (Bonn), Neue Mozart Ausgabe Szerkesztősége, K. M. *Pisarowitz* (N. Sz. K.). Egyéb zenei felvilágosításokat kaptak: Magyar Kulturális Intézet (Varsó), J. J. *Fuld* (New York), F. W. *Riedal* (Bécs), Nationale Forschungs-und Gedenkstätten (Weimar), Musikbibliothek (Leipzig) G. *Kroll* (Münster), Beethoven Archiv (Bonn), R. *Detting* (Kamenz), H. C. R. *Landon* (Pistoia), W. *Kirsch* (Fulda), G. I. *de Coarcy* (New York), Deutsches Musikgeschichtliches Archiv (Kassel), Szaltükov Scesedrin Könyvtár (Leningrád), K. *Hortschansky* (Kiel), O. E. *Deutsch* (Bécs), Discoteca di Stato (Roma), „Tempo”, c. angol folyóirat, London részére *Kodály* források, S. V. *Klíma* (Prága), M. *Postolka* (Prága).

A *Színháztörténeti osztály* bibliográfiai adatszolgáltatásának fontosabb címtettjei: G. *Proivre*, F. *Hadamovsky*, H. *Kindermann* (Bécs), J. C. W. *Horne* (London), R. M. *Watzulik* (Cleveland), A. *Veinstein* (Párizs), *Jordáky* Lajos (Kolozsvár). A Tár a színházi zsebkönyv-bibliográfia ügyében 4 romániai, 4 csehszlovákiai, 2 jugoszláviai és 2 osztrák könyvtárral lépett kapcsolatba. 1962-ben írásbeli tájékoztatást kaptak: a kolozsvári Egyetemi Könyvtár, I. K. *Fletcher* (London), R. W. *Dent* (Los Angeles), A. *de la Mar* (Brüsszel) dr. *Hansen* (Köln), továbbá a FIAB színházi szekciója.

A *Plakát- és Aprónyomtatványtár* 1960-ban és 1961-ben is szolgáltatott mikrofilmekeket a történelmileg érdekes anyagáról a prágai akadémiai és a pozsonyi egyetemi könyvtár számára valamint az 1848/49-es és 1918-as röplapokról egy berlini kiállítás részére.

A *Kézirattár* tájékoztatásai 1960-ban és 1961-ben; *Cicero: De legibus* c. művéről (P. *Schmidt*, New York); a Szalkai-kódexbeli *Ecloga Theodul*ról (B. Nye Quinn); kódexmeghatározások (A. *Kristeller*, Cambridge, USA); Korvina-reprodukciók (P. *Neff* kiadó, Bécs); Érdy kódex néprajzi vonatkozásai (Prof. *Petzold*, Wiesbaden). Különböző kritikai kiadások részére a Tár felvilágosításokat nyújtott a *Humboldt*, *Mozart*, *Luther*, *Goethe* és *Herberstein* kéziratokról. Az újabbkori kéziratok közül a *Justh* Béla—Bunny (ausztrál festő) levelezés iránt *Course* ausztrál művészettörténész, a régi magyar verseskönyvek iránt *Mérey* Béla (Toronto), *Miklosich* Ferenc munkássága iránt pedig *Klančar* prof. (Cambridge) érdeklődött.

A Tár által 1962-ben nyújtott fontosabb írásbeli tájékoztatások és azok témái: L. *Gocel*, Krakó (Korvinák); H. *Buyssen*, Hollandia, (középkori német kódexek); M. *Curschmann*, München (Budapester Oswald); M. *Levi d'Ancona*, Firenze (kódexminiatura); B. *Barmann* (Kalifornia (*Eunomius Gysicus* művei)); B. M. *Rosenthal*, New York (P. *Quesvel* kéziratai); P. L. *Schmidt*, N. Sz. K. (*Cicero* kéziratok); N. *Rubinstein*, London (*Lorenzo de Medici* kéziratai); P. F. *Barton*, Bécs (*Fessler* I. A. levelezése); M. A. *Di Cesare*, New York (*Vida Marcis Hieronymus* művei).

A Régi és ritka nyomtatványok tára a bukaresti Közp. Áll. Könyvtár részére tájékoztatást adott egy ritka XVI. századi külföldi kiadványról, a libereci Északcsehországi Múzeum részére kiválogatta a régi cseh kötéseket, azokról másolatokat küldött a könyvészeti adatok egyidejű közlésével, A. Hutmänn (Brassó) kérésére részletes bibliográfiai tájékoztatást és képdokumentációt adott J. Hiebner eperjesi rézmetsző munkásságáról és bibliográfiát állított össze S. von Herberstein műveiről. A tájékoztatómunka főbb esetei 1962-ben: dr. K. Göllner (Nagyszében) Turcica c. munkájához segítség és adatszolgáltatás, a zürichi Zwingli Verein részére magyar Bullinger bibliográfia, G. Richter mainzi kandidátus részére XVI. századi magyar munkákra vonatkozó adatok, V. Dohnal cseh archeológus részére egy VII. századi kalendárium meghatározásával kapcsolatos felvilágosítás, M. Murjanoff, Leningrád részére kimutatás a Gregorius Magnus Opera magyarországi példányairól.

A Központi katalógustól külföldi követségek és külföldi kutatók kértek és kaptak felvilágosításokat.

A Könyvtérépítési munkacsoport levelezésben állt F. N. Pascenko elvtárrsal, a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma Könyvtárügyi Tanácsa mellett működő Könyvtárépítési, Berendezési és Gépesítési Bizottság elnökével. A kapcsolat a vonatkozó dokumentáció cseréjére is kiterjedt. Hasonló kapcsolat állt fenn R. Stromeyer nyugatnémet könyvtárépítési szakemberrel, valamint J. Bletonnal, az IFLA Könyvtárépítési és Berendezési Bizottsága titkárával.

Könyvtárosok nemzetközi tapasztalatcseréje

A három év alatt sok külföldi látogató és kutató kereste fel Könyvtárunkat és az OSzK munkatársak közül is néhányan megfordultak külföldön szakmai tapasztalatcsere céljából.

Az Igazgatóság vendégeihez soroljuk azokat a külföldieket, akiknek látogatása az egész könyvtárnak szólt: 1960 nyarán K. Brückmann, az NDK Iskolaiügyi Államtitkársága Könyvtári Osztálya vezetője H. Bunke, G. Hesse és Ch. Boden könyvtári osztályvezetőkkel együtt megtekintették a könyvtárat, résztvettek egy anketon stb. J. Stummvoll, az osztrák nemzeti könyvtár és akkor még a New York-i ENSZ-Könyvtár igazgatója 1960 januárjában ugyancsak könyvtárunk vendége volt. 1960-ban M. J. A. Cheetman, budapesti angol követ, 1961-ben S. Radhakrishnan h. indiai államelnök látogatta meg könyvtárunkat.

1962-ben az UNESCO akkor még helyettes főigazgatója, René Maheu, valamint Louis François, az UNESCO Francia Nemzeti Bizottságának alelnöke tettek látogatást. Felkereste könyvtárunkat A. R. Sinclair, a budapesti angol követség kultúrattaséja, aki később könyvajándékot is küldött. Itt járt G. Pogolotti, a kubai José Martí Nemzeti Könyvtár munkatársa, Prof. dr. Klara Fassbinder, a NSzK Békebizottságának elnöke, G. J. Cushing a londoni egyetemről, dr. A. Javorek Gdanskból, dr. Prof. J. Lawnik történész Lengyelországból, B. Zizola Milanóból, Prof. dr. Nicolae Popa a Jasi-i egyetemről és két előadó a Bloomington-i (Indiana, USA) egyetemről. Külön említendő még dr. Frantisek Horák, a Csehszlovák Tudományos Akadémia könyvtárának igazgatója és Paul Kristeller, a New York-i Columbia egyetem professzora.

A Gyarapítási osztályt 1960-ban a pozsonyi egyetemi könyvtár munkatársai tanulmányozták. Ugyancsak 1960-ban a román Művelődésügyi Minisztérium

Könyvtári osztályának magyar referense a csereproblémákról tájékozódott. F. P. *Markov*, a szaranszki egyetem tanára a rokonépek könyvanyaga ügyében érdeklődött, egy nagyenyedi könyvtáros pedig régi magyar könyvek tárgyában látogatta meg az osztályt. M. *Kahla* finn kutató a *Zsirai* gyűjteményben kutatott.

A *Könyvfeldolgozó osztály*, az *Olvasószolgálat* és a *Hírlaptár* részben közös látogatói és kutatói: J. *Purgina* (Pozsony), a régi szlovák irodalom, J. *Bromlij* (Szovjetunió) egyes történelmi kérdések anyaga, E. *Kornagl* (NDK) a németnyelvű magyar szépirodalom, J. *Guzi* (Csehszlovákia) a történelmi irodalomnak a szakkatalógusban való elhelyezése felől érdeklődött. Többen a Könyvfeldolgozó osztály munkájának részleteit tanulmányozták, így pl. 3 lengyel műszaki hallgató, egy lengyel újságíró, a Varsói Városi Könyvtár 10 munkatársa, a varsói és lublini könyvtárosok küldöttsége, stb., *Nguyen-Si-Truc* vietnami kiadóvállalati igazgató a könyvterjesztés, a kollektor és a katalógusok kapcsolatait, H. *Jaroslav* pilzeni és J. *Vanek* prágai könyvtárosok az osztály egész munkamenevét, S. *Sabo* pozsonyi és A. *Derfl* prágai könyvtárosok a nemzeti bibliográfia előállítási módszereit, ill. a nyomtatott katalóguscédulák előkészületeit, *Winklerova* prágai könyvtáros a folytatások feldolgozását tanulmányozták. Különböző feldolgozási, illetőleg általános könyvtárügyi felvilágosításokat kértek és kaptak még: az Odesszai Tud. Kvt. 2 dolgozója, R. *Damjanin* (Szófia), *H-Khió* és *Juan Po* (Peking), G. *Hänsel* (Lipce), A. *Krueger* (Berlin), S. *Casindia* (Bukarest), J. *Kosser* és B. *Lewitzky* (Berlin), Prof. A. *Wolff* és A. *Gryczowa* (Varsó).

A *Bibliográfiai osztály* látogatói közül H. *Zareba* (Varsó), J. *Pálffy* (Cleveland) nevét, továbbá a messburgi technikai könyvtár vezetőjét és a leningrádi Szaltukov-Sesedrin könyvtár 3 könyvtárosát említjük.

A *Zeneműtár* által rendezett *Erkel* kiállításon megjelent Tito *Schipa* olasz énekművész, S. *Lindner* újságíró Svédországból és A. *Tomasov* újságíró Párizsból. A gyűjteményt meglátogatták, illetve dolgoztak benne: O. *Goldhammer* (Lipce), J. A. *Westrup* (Anglia), P. *Badura-Skoda* (Bécs), D. *Stockmann* (Berlin), M. J. *Terrayova* (Pozsony), R. *Uchida* (Tokió), C. *Mason* (London), G. *Abraham* (Anglia), A. *Szirmai* (New York), St. *Proszynski* (Lengyelország), A. *Vander Linden* (Brüsszel), R. *Rybaric* (Pozsony), P. M. *Young* (London), A. *Leduc* (Párizs), G. *Knepler* (Berlin), D. *Olegg* (Lichfield, Anglia), A. *Schenk* (Aschersleben, NDK), *Outi Karanko* (Helsinki), E. *Böhlmann* (Magdeburg).

A *Színháztörténelmi osztályt* H. *Studer* (Bécs), A. *Gerskovics* (Moszkva), A. *Bálent* (Pozsony), X. *Dvorzák* (Prága), J. *Gray* (Aberdeen), a pozsonyi színháztörténelmi intézet két tagja, egy NDK-ból jött könyvtárosküldöttség és egy finn kutató látogatta meg.

A *Plakát és Aprónyomatványtárban* *Osanda* Sándor (Pozsony) 1853—1860-as aprónyomatványokat, J. *Till* (Berlin) németnyelvű ponyvaanyagot I. *Bornitz* (Berlin) kurrens metszeteket használt fel kutatásai során. *Siftar* Ivan és *Sebjanic* Frano jugoszláv kutatók 75 db. szerb, horvát, szlovén, vend és magyar nyelvű rölpapot és plakátot választottak ki munkásmozgalmi kutatásaik részére mikrofilmezés céljából. *Sternberg* János ungvári történész 1815. évi rölpapokat tanulmányozott. A martini Matica Slovenska könyvtárából 6 könyvtáros a kisnyomatványok kezelési és raktározási módszereit tanulmányozta.

A *Térképtárban* kutattak Ch. *Haralambie* prof. Bukarestből (Moldva és Havasalföld XVI. és XVII. századi térképei), T. *Lamos* pozsonyi akadémikus (Szlovákia történelmi földrajza), H. *Protze* lipcei professzor (Honterus „Erdély”

térképének helynevei nyelvészeti szempontból Dipl. Ing. K. *Ulbrich* bécsi kutató (Burgenlandra vonatkozó kéziratok térképek).

A *Kézirattár* 1960. évi 90 és 1961. évi 78 kutatóját és látogatóját nem sorolhatjuk fel, mert többségük olyan turista volt, akiket a Széchenyi teremben bemutatott régiségek és ritkaságok vonzottak, akik tehát a Könyvtárat mint nevezetességet tekintették meg. Legtöbben jöttek a Német Demokratikus Köztársaságból (53), majd a sorrend így alakult: Csehszlovákia (24), Lengyelország (23), Szovjetunió (12), Egyesült Államok (7), Anglia, Franciaország és Románia (6—6), Ausztria (5), Bulgária, Hollandia, Német Szövetségi Köztársaság (3—3), Szudán, Dánia, Norvégia, Vietnam, Olaszország, Izrael és Mongólia (1—1). 1960/61-ben kétszer annyi látogatója volt a Tárnak, mint az előző két évben.

Az 1962. év fontosabb látogatói: dr. *Schellhas* könyvtárigazgató (Freiberg, NDK), *Kali* Sándor és *Went* Ida a kolozsvári egyetemi könyvtárból. A középkori kódexeket tanulmányozta P. *Kristeller* (New York) és R. L. *Rudlauf* (Párizs). *Petrarca* kutatásokat folytatott V. *Branca* (Velence), a XVI. századi miniaturák iránt érdeklődött V. *Lazarev* szovjet művészettörténész.

A *Régi és ritka nyomtatványok tárában* J. de *Farlemond* (Párizs) ősnymtatványokat használt, dr. *Ulbrich* (Bécs) régi térképeket tanulmányozott, I. *Kersten* (Varsó) a XVII. századi magyar—lengyel kapcsolatokkal foglalkozott. J. *Misiánik* (Pozsony) szlovák irodalmi emlékeket tanulmányozott, munkája eredményeként értékes és szép albumkötetet jelentetett meg, benne többek között az OSZK szlovák vonatkozású középkori kódexei stb. színes képeivel. St. *Petrov* (Szófia) bolgár vonatkozású, A. *Kavecza*—*Gryczowa* (Varsó) lengyel anyagban kutattak. A tárat e kutatókon kívül más látogatók is felkeresték, részben azok, akik a *Kézirattárban* bemutatott kódexeket, stb. tekintették meg, továbbá; *Kégler* László, E. *Przak*, M. *Tolgel* (Csehszlovákia); Yvonne és René *Hountzbueller* (Franciaország); T. *Gratz* (Hollandia); Jozef és Eszter *Lawnik*, M. *Cytovska* (Lengyelország), E. *Herkl*, I. *Klahre* U. és W. *Höbold*, W. *Kunze*, E. *Reeg*, B. *Grosch*, (NDK); R. *Wenzel* (Ausztria), J. *Bianu*, D. *Dragan*, *Kabdebo* Éva, J. *Marinescu*, N. *Nicolescu*, *Rác* Róza (Románia); P. *Argunov*, M. *Saslov*, M. N. *Tihomirov* (Szovunió); R. F. *Byrnes*, S. *Kederman*, I. *Pálffy*, E. *Roberts* (Egyesült Államok).

A *keszthelyi Helikon könyvtárat* 1960-ban 3734, 1961-ben 5009 külföldi látogató kereste fel, ami közel tízszerese az 1958. évi és 1959. évi külföldi forgalomnak, bár az előző években a nyilvántartás talán még kevésbé volt pontos. 1962-ben a külföldi látogatók még nagyobb számban tekintették meg a látnivalókat. Az NDK-ból jöttek legtöbben (54% ill. 41%), utánuk számarányban a lengyel és szovjet turisták (ezren felül), a csehek és osztrákok (500-on felül), majd a bolgárok, nyugatnémetek, olaszok, franciák, angolok következnek (100-on felül). A többi országból 100-on alul jöttek.

A *zirci könyvtár* 527 külföldi látogatója közül a szovjet turisták voltak többségben, a többiek hasonló arányban látogatták a könyvtárat, mint a Helikon könyvtárat. Sok egyéni utazó jött külföldről 1962-ben.

A *Nemzetközi Csereszolgalat* munkáját röviden tanulmányozta a budapesti cserekonferencia valamennyi résztvevője, majd B. P. *Kanyevszkij* elvtárs (Moszkvai Lenin Könyvtár), V. *Popov* (szófiaei Kolarov Könyvtár), M. *Kahla* (finn tudományos intézetek könyvtárosa) és M. *Courtois* (a francia csereközpont vezetője) hosszabb időt töltöttek az osztályon. 1960 tavaszán részletesen foglalkozott az osztály valamennyi munkafolyamatával P. *Genzel*, a berlini Deutsche Staats-

bibliothek osztályvezetője, aki a kultúregyezmény keretében látogatott hazánkba. Az említettekén kívül még néhány külföldi látogató jött Izraelből, Jugoszláviából, az Egyesült Államokból, Kanadából stb.

A *Várépítési csoport* munkáját G. *Filipescu*, a Román Művelődésügyi Minisztérium építészmérnöke, továbbá A. *Lupu*, a bukaresti Állami Közp. Könyvtár módszertani osztályának vezetője tanulmányozta.

Az OSzK dolgozói közül aránylag kevesen jártak külföldön szakmai tapasztalatok szerzése, adatgyűjtés vagy egyéb szakmai célból.

Babiczký Béla 4 napos 1960 őszen tett bécsi útja alkalmával tanulmányozta az Osztrák Nemzeti Könyvtárban folyó mikrofilmezési munkát. *Berczeli* Károlyné 1960 szeptemberében a színházi zsebkönyvek bibliográfiai anyagát gyűjtötte Bécsben. *Besenyei* Andorné 1960-ban berlini tartozkodása idején tanulmányozta a könyvtárosképzést és járt a lipcsei könyvtáros iskolán is. Bulgáriai nyaralása idején a plovdivi nyári könyvtárostanfolyamokat látogatta meg. *Borsa* Gedeon mindkét évben Csehszlovákiában, 1960-ban Lengyelországban folytatott könyvtörténeti kutatásokat. *Busa Margit* az *Ephemerides Hungaricae* (1705—1849) c. munkájának adatgyűjtési céljából a kulturális egyezmény keretében háromhetes tanulmányúton járt Csehszlovákiában. *Falvy* Zoltán jelen volt Grazban a Liszt-Bartók vándorkiállítás megnyitásán, majd egyhónapos ösztöndíj részese volt Rómában. *Gombocz* István a német—magyar kulturális egyezmény keretében 1961 tavaszán két hetet töltött Berlinben, elsősorban a Deutsche Staatsbibliothek három csereosztályán folyó munka részletes tanulmányozása végett. *Hámori* Béla és *Pajkossy* György főosztályvezetők 1960 januárjában Svájcban, Ausztriában és a Német Szövetségi Köztársaságban mérnökök társaságában folytatták az előző évben megkezdett körútjukat azzal a céllal, hogy az új nemzeti könyvtár építésével kapcsolatosan tapasztalatokat gyűjtsenek. *Horváth* Viktor 1961 őszen Lengyelországban, Varsó, Lódz, Boroszló és Krakkó városokban a lengyel—magyar kulturális egyezmény keretében az ottani tudományos könyvtárak munkáját tanulmányozta, különös figyelemmel a fől példányok kezelésére, a központi katalógusokra, a könyvtárközi kölcsönzésre és a nemzetközi cserére. *Munkácsi* Piroska 1960-ban meglátogatta a moszkvai Lenin könyvtárat és a Lomonoszov egyetem könyvtárát. 1961-ben a prágai állami és a pozsonyi valamint a brünni egyetemi könyvtárakat kereste fel. *Róna Tas* András 1960-ban a moszkvai XXV. Nemzetközi Orientalista kongresszuson vett részt és ott előadást is tartott. *Sallai* István és *Gerő* Zsoltné 1960 szeptemberében kéthetes tanulmányúton a szovjet közművelődési könyvtárak működését és munkamódszereit tanulmányozták Moszkvában, Kaliningrádban, Leningrádban és kolhozokban. *Soltész* Zoltánné 1961 május 2-tól augusztus 2-ig a berlini Deutsche Staatsbibliothek meghívására a Gesamtkatalog der Wiegendrucke folyamatos szerkesztési munkálataiban vett részt. *Somkuti* Gabriella 1960-ban a lipcsei Egyetemi Könyvtár igazgatójának meghívására kéthetes tanulmányút során meglátogatta a lipcsei Egyetemi Könyvtárat és a Deutsche Bücherei-t. 1961-ben kutatásokat végzett a marosvásárhelyi Teleki könyvtárban. *Szilvássy* Zoltánné 1962 őszen a magyar—német kulturális egyezmény keretében részletesen tanulmányozta a berlini Deutsche Staatsbibliothek és a lipcsei Deutsche Bücherei beszerzési munkáját és igen eredményes megbeszéléseket folytatott a két könyvtár és az OSzK közötti könyvforgalom kérdéseiről. *Tardy* Lajos tudományos munkatárs 1962 decemberében résztvett a ferrarai egyetem Manardus kongresszusán. *Vécsey* Jenő résztvett

Zwickauban (NDK) a Robert Schumann születésének 150. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségeken, majd ugyancsak a Német Demokratikus Köztársaságban tanulmányúton járt.

Könyvtárunk 1962 tavaszán hosszú előkészítés után csoportos utat szervezett Csehszlovákiába. A résztvevők: *Bántai* Vilmosné, *Csapodi* Csabáné, *Indali* György, *Kaposi* Istvánné, *Milhoffer* Alajos, *Nemes* Klára, *Pajkossy* György, *Papp* Ivánné, *Sándy* Emilné, *Szász* Magda, *Szilvássy* Zoltánné és *Wix* Györgyné a prágai Állami Központi Könyvtárat és a martini Matica Slovenska könyvtárat tanulmányozták.

Nemzetközi szervezetek és konferenciák

Az elmúlt három esztendőben az OSzK munkatársai kevesebb nemzetközi konferencián vettek részt mint az előző két évben.

A szocialista országok könyvtárügye közötti együttműködés ügyét szolgálta a kulturális egyezmények keretében lezajlott és már említett könyvtároscseréken kívül a Zentralinstitut für Bibliothekswesen 10-éves fennállása alkalmából Berlinben 1960 őszen rendezett ünnepség, melyen *Besenyei* Andorné és *Sallai* István képviselték könyvtárunkat. *Besenyei* Andorné felszólalt a „Bibliotheken im Dienst des Friedens und des Sozialismus” c. vitán a magyar könyvtárügy fejlődéséről. *Sallai* István ugyancsak felszólalt az egyik bizottsági ülésen.

A baráti országok képviselői 1960-ban Drezdában tartottak megbeszélést, melyen *Bélley* Pál vett részt az OSzK részéről. A tanácskozások központjában a német egyetemi és tudományos könyvtárak bibliográfiai szolgáltatásai álltak, különös tekintettel az ajánló bibliográfiáknak az olvasószolgálatban betöltött szerepére.

Nemzetközi jellegű volt a Deutsche Staatsbibliothek 300 éves jubileuma alkalmából 1961 őszen Berlinben rendezett nagyszabású ünnepségsorozat és könyvtártudományi konferencia. A könyvtárat *Jóború* Magda főigazgató, *Hajdu* Helga és *Hámori* Béla fősztályvezetők képviselték.

A Deutsche Bücherei (Lipcse) 50-éves jubileumi ünnepségein és az ezzel kapcsolatos tudományos konferencián *Sebestyén* Géza h. főigazgató, *Hámori* Béla fősztályvezető és *Gombocz* István osztályvezető képviselték a könyvtárat. A helyettes főigazgató felszólalását a tudományos konferencián nagy érdeklődés fogadta.

A nemzetközi szervezetek közül az Unescoval tovább folyt az együttműködés. *Jóború* Magda főigazgató, mint a Magyar Unesco Bizottság elnöke delegációt vezetett a világszervezet 1960. és 1962. évi közgyűlésére. 1960 őszen sor került Budapesten a nemzetközi kiadványcsere európai konferenciájára, az első olyan Magyarországon összehívott nemzetközi találkozóra, melynek megrendezését ENSZ-szerv támogatta. A Magyar Unesco Bizottság az OSzK Nemzetközi Csereszolgálatát bízta meg a konferencia magyar referátumának szerkesztésével, a tartalmi kérdések, ügyrend, program stb., kidolgozásával. Az osztályvezető a magyar delegáció tagja volt, az osztály négy tagja a konferencia irodájában dolgozott. A konferencia zárójelentése és határozatai tükrözték a magyar javaslatokat, ezek egyike alapján dolgozta ki az Unesco kiadványcsere új kérdőívét. A 19 ország 24 résztvevőjével lezajlott találkozó nyomán egyes viszonylatokban jelentősen megjavultak az OSzK cserekapcsolatai.

Az Unesco könyvtári szerveivel a Magyar Unesco Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottsága tartotta fenn a kapcsolatokat. Jelentősebb esemény volt a *Magyar bibliográfiák bibliográfiája 1958—1960 c.*, a Bibliográfiai osztály által szerkesztett kiadványhoz nyújtott anyagi támogatás, a Cserekekézikönyv 3. kiadása magyar fejezetének összeállítása, valamint az a sűrű bibliográfiai adatszolgáltatás, melyet az Albizottság nevében könyvtárunk a magyar bibliográfia szervezetéről és a fontosabb magyar bibliográfiai kiadványokról az Unesco bibliográfiai folyóirata számára nyújtott. Az Albizottság levelezésben állt a Szovjetunió Unesco bizottságával, e szerveken keresztül tapasztalatcsere jött létre a lyukkártyarendszer könyvtári alkalmazásáról. Rendeződött az Unesco kiadványok magyarországi gyűjtésének ügye is, az OSzK pedig sok magyar könyvet és folyóiratot küldött az Unesco és nemzeti bizottságai részére.

Az eddigi Unesco munka egyik legfontosabb eredményeként a párizsi Titkárság elfogadta Albizottságunk ösztöndíjkérését az európai modern könyvtár-épületek tanulmányozása céljából. *Sebestyén Géza* h. főigazgató ennek keretében 1963-ban 2 hónapra tanulmányútra indul.

A Zenei Könyvtárak Nemzetközi Egyesülete részére az OSzK Zeneműtára, mint e szervezet magyar tagja, rendszeres adatszolgáltatást nyújtott és az anyag részben meg is jelent a *Fontes Artis Musicae* c. kiadványban. Ugyancsak a Zeneműtár működött közre a *Répertoire International des Sources Musicales* c. kiadvány magyar anyagának összeállításában.

A Könyvtár intézte a Szabó Ervin Kör tagsági ügyeit a Könyvtárosegységek Nemzetközi Szövetségében (IFLA), közreműködött a Szövetség által küldött kérdőívek kitöltésében stb., és fenntartotta tagságát — folyóirataik átvétele érdekében — néhány külföldi könyvtárosegységben is (ALA, ASLIB, LAA). A FID (Nemzetközi Dokumentációs Szövetség) osztályozási bizottságai közül a C/3-as jelzésű 1961-ben Prágában tartott ülést. Előbb a szocialista országok tartottak megbeszélést, majd összevont tanácskozásra került sor, mindkettőn, majd a hasonló tárgyú későbbi berlini összejövetelen *Lázár Péter* képviselte a magyar könyvtárügyet.

Az OSzK munkatársainak külföldi publikációi

A Könyvtár dolgozóinak külföldön megjelent publikációit az alábbiakban csak összefoglalóan jelezzük, mert az adatok az évi jelentések megfelelő helyein részletes felsorolást nyertek.

Bélley Pál állította össze a magyarországi bibliográfiai munkáról szóló fejezetet a *Die Bibliographie in den europäischen Ländern der Volksdemokratie* c. 1960-ban Lipcsében megjelent kiadványban. *Benedicty Róbert* bizantinológiai kutatásainak eredményeit a moszkvai *Vizantijskij Vremennik* tette közzé, egy tanulmánya és egy recenziója a müncheni *Byzantinische Zeitschrift*-ben jelent meg, munkásságát ugyanez, valamint egy prágai és egy berlini folyóirat ismertette. *Besenyei Andorné* berlini felszólalásának szövege megjelent a *Der Bibliothekar* 1960. évi 5. számában. *Borsa Gedeontól* egy-egy ösnyomatványokkal foglalkozó cikk jelent meg a *Gutenberg Gesellschaft* 1960. ill. 1961. évkönyvében és hasonló tárgyban ismertetést tett közzé a *Zentralblatt für Bibliothekswesen* c. folyóiratban. *Csapodi Csabáné Soltész Zoltánnéval* együtt a magyar könyv történetéről írt a *Marginalien* c. német folyóiratban és röviden ismertette az Unesco folyóiratá-

ban a központi kéziratkatalógus munkáját. A Magyarországon újabban megjelent középkori kódex-anyaggal foglalkozó tanulmányokról 6 ismertetést tett közzé a brüsszeli *Scriptorium* c. folyóirat mellékleteként kibocsátott *Bulletin Codicologique*-ban. Ugyanezen folyóirat ismertette *Csapodiné* két itthoni kiadványát, tanulmány jelent meg tőle a Corvin-Könyvtárról Berlinben is. *Dezsényi* Béla *La normalisation internationale en matière de documentation* c. cikke az Unesco könyvtári közlönyében jelent meg. *Fallenbüchl* Zoltán térképtudományi tanulmányát a *Burgenländische Heimatblätter* és a *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft* c. kiadványok ismertették. *Fazakas* József magyar papírtörténeti bibliográfiáját a *Papiergeschichte* c. folyóirat méltatta. *Gombocz* István az NDK Zentralblattjában számolt be a Budapesten rendezett európai kiadványcserekonferenciáról és ugyanott egy magyar könyvtári folyóiratot, valamint a tokiói cserekonferencia kiadványát ismertette. *Hajdu* Helga *Die mittelalterlichen Handschriften der Universitätsbibliothek Basel* címmel ugyancsak a *Zentralblatt*-ban tett közzé egy tanulmányt. *Hankiss* Elemér *Hamlet*-tanulmánya egy lengyel folyóiratban jelent meg. *Kecskeméti* István *Süssmayr*-tanulmányát a legutóbbi *Mozart-Jahrbuch* közölte. Zenetudományi kutatásairól több külföldi szakfolyóirat tett említést, a varsói *Chopin*-kongresszus bulletinje pedig a *Chopin-pályázat* legjobb helyezettei között említette. *Kövendí* Dénes *Platon* tanulmánya a *Palaeologia* c. japán (Osaka) folyóirat két számában jelent meg. A *Pythagoras*-ról és *Demokritos*-ról írott tanulmányait *Altheim* Franz: *Die Geschichte der Hunnen* c. Berlinben megjelent műve közölte, a *Lucretius*-ról szóló ugyancsak Berlinben jelent meg. *S. Lengyel* Márta történeti tárgyú tanulmányáról angol és cseh ismertetések jelentek meg. *Róna* Tas András *The Dariganga Dialect* c. tanulmányát a *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* ismertette. *Soltész* Zoltánné a szocialista országok berlini ősnymotatvány konferenciáján benyújtott magyar jelentés összefoglalását közölte a *Zentralblatt*-ban, ugyanott ismertette I. *Kotvan* könyvét a pozsonyi ősnymotatványokról; ugyanez és egy bécsi folyóirat ismertette az ő magyarországi könyvdíszítésekről szóló könyvét. Tanulmányokat tett közzé az 1960. évi és az 1962. évi *Gutenberg Jahrbuch*-ban. *Somjai* László *Bartha* Dénes professzorral közösen írt *Haydn* könyvét a mainzi Schott cég is átvette, az egyik fejezet egy folyóiratban már meg is jelent, más folyóiratok pedig ismertetéseket közöltek. *Somjai* munkássága egyébként sok külföldi szakfolyóiratban nyert említést. *Vécsey* Jenő és munkatársainak *Haydn* katalógusáról és a *Studia Musicologica* cikkeiről bő és sokoldalú recenziók jelentek meg különböző zenetudományi folyóiratokban.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a könyvtár külföldi kapcsolatai az utóbbi három évben fejlődtek ugyan, de ez a fejlődés se nem volt átgondolt tervezés eredménye, se nem volt egyenletes. A külföldi anyag beszerzése, valamint a nemzetközi kölcsönzési és csereforgalom erőteljesen növekedett. A korábbinál sokkal több bibliográfiát, tájékoztatást, anyag- és adatszolgáltatást nyújtott könyvtárunk a külföldi intézmények számára, ami kétségtelenül öregbítette az OSzK nemzetközi tudományos súlyát. Kevés volt a reprezentatív külföldi vendégek száma, annál többen jöttek kutatások, vagy egy-egy könyvtári szakterület tanulmányozása céljából. A vendégek számára sajnos még mindig nem tudtunk idegennyelvű tájékoztatót kézbeadni.

Az OSzK dolgozói közül aránylag kevesen utaztak külföldre szakmai programmal, kevesebben mint az előző években. Csoportos utazásra csak egy alka-

lommal került sor. A szocialista országokkal már korábban megkezdett sokirányú és gyümölcsöző együttműködés folytatódott ugyan (kultúregyezményes személy-cserék, részvétel ünnepi üléseken, ETO kérdések egyeztetése, ősnymtatvány munkálatok stb.), de teljes kibontakoztatása még a jövő feladata.

Foreign relations of the National Széchényi Library in the years 1960—1962

I. G O M B O C Z

Purchase, exchange and loan.

The Library increased its acquisitions from sources abroad over the years under review, both by purchase and exchange. About 15% out of the total of new additions came from abroad. According to the new policy of acquisitions, more emphasis was given to acquiring standard works from the neighbouring countries. The Exchange Service maintained relations with 400 foreign partners in 55 countries of the world. During the three years about 50,000 books and 8000 volumes of periodicals were sent abroad and about the same quantity was received. Copyright deposit copies delivered to the Library were available for exchange purposes in ample quantity, appropriate reserves helped much in filling requests submitted by foreign libraries. The Library's new publications were mailed regularly to all exchange partners (such as f.i. Hungarian National Bibliography, Hungarian Bibliographical Review and Studies on Librarianship).

The Exchange Service functioned also as intermediary for foreign libraries: the material which arrived under our agreements for the exchange of current or surplus books and periodicals, as well as the addressed packages sent in cases ready to be forwarded to addressees, were distributed among 150 Hungarian libraries. The Service built up a nationwide register keeping track of the exchanges maintained by 200 Hungarian libraries with 15,000 libraries abroad.

The Inter-library Loan Service, too, increased its activity over the three years under review. About 40,000 requests were received from abroad, the greatest part of which could be filled. The most important foreign libraries co-operated effectively, thus greatly assisting research and through it, industrial production of the country. An important innovation was represented by the publishing of a monthly review covering the new acquisitions by about 500 Hungarian libraries from abroad. This monthly publication has been published in two series: natural and social sciences. It has attained great popularity for the concise and speedy information it gives to the interested persons about the location of the most important foreign publications.

The Reference Service prepared about 200 occasional bibliographies and gave detailed written information on various topics to foreign libraries or research workers abroad. In addition to these references, centering chiefly around the main book collections of the Library, the reference librarians of our Special Collections supplied information to numerous visitors and answered many letters inquiring about Hungarian periodicals, manuscripts in the holdings of the Library, incunables safeguarded here, maps, musical scores and so on.

Exchange of persons

About 300 foreign visitors came to the Library. The President of the Republic of India, the Chairman of the Czechoslovak Academy of Sciences, the Director-General of the UNO-Library, and the Director-General of the UNESCO should be mentioned especially. Numerous visitors came with the expressed purpose of taking a look at the Library's valuable raris, others worked with the materials of the Special Collections for special studies they prepared. Groups from neighbouring countries came on study tours. About 20,000 foreign tourists visited

the two museum-type libraries in Keszthely and Zirc. A group of librarians of the National Széchényi Library visited four European countries to study recently built library buildings. The head of the Rare and Old Books Division spent several months in Berlin on the staff of the "Gesamtkatalog der Wiegendrucke". Other collaborators of our Library travelled to Czechoslovakia to collect bibliographical information in connection with old Hungarian books and periodicals.

Three members of our Library had the chance to study acquisition work in foreign countries under the stipulations of cultural agreements with the German Democratic Republic and Poland. A group of 12 librarians visited Czechoslovak libraries.

International Organizations and Conferences

Our Library was represented at anniversary celebrations of the Deutsche Staatsbibliothek, Berlin, the Lenin State Library, Moscow, the Deutsche Bücherei, Leipzig, the Zentralinstitut für Bibliothekswesen, Berlin.

A delegation of our Library participated in the conference on Reader Service held in Dresden. Budapest was the scene of an international conference sponsored by the first time by a United Nations agency: Unesco assisted in organizing the Conference on the International Exchange of publications in Europe, which took place in the time from the 13th to 19th September 1960. The Exchange Service of our Library had a great part in the organizing work. The papers of the Conference were published in 1962.

The Library was in close touch with the Libraries Division of UNESCO throughout the years under report, filled in various questionnaires, compiled the Hungarian chapters of Unesco publications, popularized Unesco's activity pertaining to library matters, concluded a contract with a view to obtaining financial assistance for the publishing of the second volume of the Hungarian Bibliography of Bibliographies, etc.

The Music Division of our Library continued to compile the Hungarian contribution to the work in progress at the International Association of Music Libraries. The National Széchényi Library maintained its membership in ALA, ASLIB, and through the Hungarian Association of Librarians, kept in touch with IFLA.

